

Inventering av skyddsvärda träd 2021

Framsidan: Bok på Labbera, Rådasjöns naturreservat. Foto: Victor Lund. Figur 4, foto Emma Nevander, övriga foton Victor Lund.

Innehåll

Sammanfattning	4
Vad är ett särskilt skyddsvärt träd?	5
Vad är en allé?	5
Syfte	5
Bakgrund	6
Efterträdare	7
Värdekärna.....	7
Värdetrakter.....	7
Ekosystemtjänster	8
Exempel på värden	8
Mål och styrdokument	10
Nationell vision och mål	10
Naturvårdsverkets nationella vision	10
Nationellt långsiktigt mål (2050)	11
Nationella kortsiktiga mål (2030)	11
Skyddade områden	11
Odlingslandskapet.....	11
Alléer	12
Tätort.....	12
Metod	13
Inventeringsresultat 2021	16
Kommunens största träd	18
Inventeringsresultat områdesvis med omnejd.....	20
Förslag på åtgärder	20
Informationsspridning	21
Utökat skydd och artrikedom	23
Skötsel.....	25
Slutord	25
Referenser	26

Sammanfattning

Under 2021 har en inventering av skyddsvärda träd genomförts i Härryda kommun. Ett skyddsvärt träd överstiger en omkrets på 314 cm, är ett mycket gammalt träd eller grovt hålträd. Inventeringen har utgått från länsstyrelsens mall och den data som samlades in vid inventeringen 2008.

Totalt inventerades 1405 stycken träd. Av dessa var 461 jätteträd över 314 cm i omkrets och varav 94 stycken över 400 cm. Förutom enskilda träd inventerades även 4922 meter alléer, varav 1772 m dubbelsidiga och 3150 m ensidiga.

Antalet skyddsvärda träd i Härryda kommun har ökat sedan föregående inventering år 2008. Av träd som är över 300 cm i omkrets har Härryda kommun 619 skyddsvärda träd, en ökning med ca 140 träd. Troligtvis tack vare efterföljare (framtida skyddsvärda träd) som växt över 300 cm gränsen. Ek, är som tidigare, det vanligaste trädet i inventeringen med 721 till antal. Kommunens största träd var 2021 en bok som mäter 615 cm i omkrets.

Åtgärdsbehovet är stort, uppföljningsarbete är att rekommendera om träden och dess värden ska bevaras. Många träd är i behov av röjning kring trädet.

Stora gamla träd fyller viktiga funktioner och har stora värden både för biologisk mångfald och kulturellt. Ett tydligt uppdaterat kartskikt syftar till att större hänsyn ska visas de skyddsvärda träd som återstår i tätorterna. Träden kan på detta sätt identifieras och därmed vägas in tidigt i exploateringsprocesser såsom detaljplaner, infrastrukturarbeten och förtätningar i stadsmiljö.

Med nya insikter om grön infrastruktur och hur skyddsvärda träd uppfyller viktiga ekosystemtjänster ges kommunen möjlighet uppfylla de nationella målen som finns gällande bevarandet av dessa träd.

Informationsspridning till de privata villa- och markägarna kan bidra till att ett nytt hållbart förhållningssätt utvecklas för de värden som de stora-, gamla- och kulturhistoriskt brukade träden representerar.

Vad är ett särskilt skyddsvärt träd?

Skyddsvärda träd utgörs av både levande och döda träd. Definitionen i inventeringen har hämtats från Naturvårdsverkets åtgärdsprogram (2012) där särskilt skyddsvärda träd delas in i följande kategorier:

Jätteträd, träd grövre än en meter i diameter (314 cm i diameter) på det smalaste stället under brösthöjd.

Mycket gamla träd, gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.

Grova hålträd, träd grövre än 40 cm i diameter med utvecklad hålighet i huvudstammen.

Kommunens inventering år 2008 eftersökte och registrerade träd från 250 cm i omkrets vilket även gjordes i inventeringen 2021. Inventeringen innehåller därför många framtida jätteträd (vilka kallas efterträdare).

Vad är en allé?

”En allé ska bestå av minst fem lövträd som är planterade i en enkel eller dubbel rad. Träden ska vara till övervägande del vuxna träd, vilket avser minst 20 cm i diameter eller en ålder av 30 år” (Länsstyrelsen).

Alléer återfinns längs vägar, vid det som tidigare utgjorde väg eller i öppet landskap. De har ett värde både estetiskt, kulturellt och biologiskt.

Alléer omfattas av generell biotopskydd och åtgärd som kan skada träd kräver att dispens söks hos länsstyrelsen.

Syfte

Syftet med 2021 års inventering av skyddsvärda träd i kommunen var att skapa ett tydligt underlag för utbredningen av de äldre lövträd i kommunen som kräver särskilt hänsynstagande för att främja biologisk mångfald och bibehålla det kulturella arv som träden bidrar med i landskapet.

Figur 1. Jätteek i höstskrud. Träden står i betesmark i Rävlanda.

Genom ett uppdaterat underlag för skyddsvärda träd i kommunens databas och karttjänster ges stadsplanerare, exploatörer samt privata villa- och markägare möjlighet att i ett tidigt stadie integrera dem i planeringen istället för att decimera dem. Det ger också en möjlighet att rädda de träd som hotas av igenväxning, då exempelvis skuggning kan döda träd under ett kort tidsspann och akuta åtgärder krävs.

Bakgrund

Under 2000-talet har merparten av Sveriges kommuner och länsstyrelser genomfört likvärdiga inventeringar av särskilt skyddsvärda träd. Genom mallar utfärdade av länsstyrelsen har alla inventeringar genomförts enligt samma standard och är därmed jämförbara nationellt. I dessa har det framgått att Sverige som land har en stor del av det europeiska beståndet av särskilt skyddsvärda träd samt många av de arter som är knutna till träden.

Träden kan utgöra mikroekosystem med hotade arter av insekter, lavar och mossor som kan ha sitt ursprung flera tusen år tillbaka. Genom det gamla jordbruket, med ängar av slåtter och utmarker levde dessa arter kvar i en likartad miljö med jätteträden som boplats.

I dagsläget utgör de särskilt skyddsvärda träd som finns kvar endast en strimma av dess före detta utbredning och mängd vilket gör dem extra skyddsvärda. Framst exploatering och igenväxning hotar de skyddsvärda trädens möjlighet för överlevnad.

I inventeringen återfinns även hamlade träd. Det är träd som tidigare har beskurits för att ta grenar till vinterfoder åt djuren. Beskärningen påverkar trädet så att det inte växer lika snabbt i omkrets som ett träd med fullt utvecklad krona. Därav kan hamlade träd inneha en hög ålder trots lägre omkrets.

Efterträdare

Träd som inte uppfyller något av kriterierna för särskilt skyddsvärda träd kan naturligtvis ändå ha ett socialt eller kulturmiljövärde eller värde som livsmiljö för rödlistade arter. De är också viktiga att bevara och sköta för att i framtiden kunna utvecklas till särskilt skyddsvärda träd. Dessa träd kallas för efterträdare.

Värdekärna

Länsstyrelsen har pekat ut värdekärnor för skyddsvärda träd. Inom en värdekärna finns träd med som längst 200 meters mellanrum och det ska finnas 50 träd i en sådan sammanhängande yta. Värdekärnor är samlingar av träd där även svårspidda arter knutna till skyddsvärda träd har möjlighet att överleva. Exempel på art är skalbaggen läderbagge.

Värdestråk

Länsstyrelsen har pekat ut värdestråk för skyddsvärda träd. Värdestråk är samlingar av träd där de står tillräckligt tätt för att lättspridda arter som är beroende av träd ska kunna överleva. Exempelvis mindre hackspett. Värdestråk har avgränsats med att avståndet inte får vara mer än 1500 meter mellan trädytor och varje sådan yta ska innehålla minst 50 träd.

Figur 2. Ek med speciellt växtsätt och ihålighet vid Mölnlycke fabriker i Mölnlycke.

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster brukar man kalla de produkter och tjänster som naturen bidrar med till människans livskvalitet och välfärd. Att främja möjlighet för dessa naturbaserade lösningar i stadsrummet skapar inte bara trivsel utan kan även spara samhället stora kostnader genom annars dyrbara tekniska lösningar. Stora gamla träd bidrar alltid med fler ekosystemtjänster än yngre varför dessa bör värnas. Att ersätta äldre träd med nyplanteringar skapar ett generationsglapp och ett tidsspänn på ca 100 år eller mer innan samma värden möjligen kan återfinnas.

Exempel på värden

1. *Bättre stadsklimat*

Träd sänker temperaturen i närmiljön genom stor skuggbildning då hårdlagda ytor med t.ex. asfalt genererar värme. Träden släpper dessutom

ifrån sig vatten och bidrar till ett fuktigare klimat i staden vilket motverkar extremhetta.

2. *Vattenupptagning*

Vid rätt förutsättningar har stora träd en förmåga att ta hand om stora mängder vatten vid skyfall.

3. *Biologisk mångfald*

Först efter att träden överstigit en viss ålder och grovhet kan träden utgöra hemvist åt hotade och rödlistade arter. Naturligt framkomna håligheter blir bon åt fåglar, fladdermöss och insekter. På den grova bark som bildats under årtionden trivs lavar och mossor som inte återfinnas på yngre träd.

4. *Luftrening*

Träden fångar upp koldioxid och släpper ut syre. Stora träd i större kvantitet än små.

5. *Kulturella värden*

Förutom estetiska värden av att gamla välvuxna träd är sköna att titta på, upplever människor att träd bidrar till att stadsmiljön känns ingivande och trevlig att vistas i. Äldre träd förstärker också de kulturellt historiska värdena i en stad då tidsrymd kan påvisas i trädens storlek.

Figur 3. Ek som fått stå kvar trots att staden växer runt om, Wendelsvägen i Mölnlycke.

Mål och styrdokument

Att arbeta för att värna skyddsvärda träd har uppmärksammats i flera politiska styrdokument.

Enligt länsstyrelsens åtgärdsprogram Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland mål SO15, ska kommuner och länsstyrelsen *”Bevara och planera för skyddsvärda träd samt säkra ersättningsträd, i första hand i värdestrakter för skyddsvärda träd, men även i hela landskapet och i den bebyggda miljön genom att genomföra kurser i skötsel av träd samt frihugga skyddsvärda träd och ersättningsträd”*.

Generationsmålet i Sveriges miljömål som överblickar den svenska miljöpolitiken säger att *”den biologisk mångfalden bevaras, främjas och nyttjas hållbart”*.

Även Sveriges miljömål, Ekosystem och biologisk mångfald, i Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling ger oss stöd för att bevara och sköta gamla lövträd.

Härryda kommuns hållbarhetsstrategiska program som antogs av kommunfullmäktige 2023 och sträcker sig till 2035, har fem insatsområden. Ett av dem är: *Robusta ekosystem och biologisk mångfald* med: hållbar förvaltning av mark och naturresurser, grönblå infrastruktur och anpassningar inför ökat extremväder.

Nationell vision och mål

Följande text är hämtad från Naturvårdsverkets *Uppdaterad åtgärdstabell 2021-2025 för Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd*.

Naturvårdsverkets nationella vision

Grova, gamla och/eller ihåliga träd ska bevaras som ett viktigt värdebärande element i landskapet.

Hamlade träd och övriga träd med sociala och kulturhistoriska värden ska bevaras som ett viktigt värdebärande element i landskapet.

Träden och deras närmiljöer förvaltas på ett sätt som gör att trädens vitalitet och värden för biologisk mångfald och kulturarv bevaras.

Träd äldre än 200 år avverkas inte.

Efterträdare förekommer på ett sätt som gör att det kommer att finnas tillräckligt med gamla, grova och ihåliga träd för att rödlistade arter som är beroende av sådana träd ska kunna finnas kvar i livskraftiga populationer i framtiden.

Åtgärder för att bevara och vårda träden är prioriterade i planering och i operativ verksamhet.

Kunskap och information om trädens värden och behov av skydd och vård finns integrerad i samtliga berörda aktörers verksamheter.

Trädsjukdomar ska inte utgöra ett hot mot särskilt skyddsvärda träd och deras biologiska mångfald.

Nationellt långsiktigt mål (2050)

Antalet särskilt skyddsvärda träd har inte minskat på länsnivå jämfört med antalet träd 2012.

Nationella kortsiktiga mål (2030)

Skyddade områden

I skyddade områden är samtliga särskilt skyddsvärda träd utan akut friställningsbehov.

Odlingslandskapet

Minst 80 % av alla särskilt skyddsvärda träd utanför skyddade områden i odlingslandskapet är utan akut friställningsbehov.

Antalet hamlade träd i odlingslandskapet som sköts genom återkommande beskärning har ökat med 10 % utifrån antalet kända träd i respektive län år 2012.

Figur 4. Hamlade askar i Häggesås.

Alléer

Antalet alléträd har ökat med 5 % utifrån antalet kända alléträd i respektive län år 2012.

Tätort

Trädkronstäckningen i varje tätort är minst 25 % och har ökat med 2 % utifrån krontäckningen 2020.

I varje tätort finns minst en biodepå där kommunen aktivt sparar död ved.

Parker, begravningsplatser, kyrkogårdar och kyrkotomter

Antalet träd i enskilda parker, begravningsplatser, kyrkogårdar eller kyrkotomter minskar inte jämfört med situationen 2012.

Figur 5. Ek med stor hålighet i kohage i Rävlanda.

Metod

I inventeringen utförd under år 2007–2008 av Härryda kommun inventerades 1388 träd. En stor del av träden som inventerades hade en omkrets på 250–313 cm. Dessa räknas som efterföljare, dvs träd som inom en relativt snar framtid skulle kunna räknas som skyddsvärda träd. För att fortsatt aktivt arbeta med att säkra nästa generation jätteträd inventeras även dessa i arbetet. Tydlig åtskillnad har däremot gjorts för att specificera vilka träd som uppfyller de generella krav för att klassas som särskilt skyddsvärda träd.

Inventeringen som genomfördes 2021 utgick från den data som samlades in i inventeringen 2008. På så sätt kan inventeringen betraktas som en uppdatering med syfte att undersöka vilka träd som finns kvar, har dött, försvunnit av annan orsak eller är i fortsatt behov av framtida skötsel.

Metoden utgår från länsstyrelsens protokoll för skyddsvärda träd i odlingslandskapet (2006) och inkluderar information om vitalitet, omkrets, skötselbehov och funna epifytiska arter (exempelvis lav eller mossa som lever på en växt utan att ta näring från den). Vissa arter kan ha förbisetts, då huvudsyftet

inte har varit att söka efter dem, utan att belysa träden som viktiga komponenter som ger förutsättningar för dem.

Trädens omkrets mäts på ca 130 cm höjd ovanför marken med måttband. Koordinaterna för träden tillhandahålls via kommunens GIS-program och arter kopplade till träden undersöks med lupp.

Uppdraget har möjliggjorts genom medfinansiering av Naturvårdsverkets statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA).

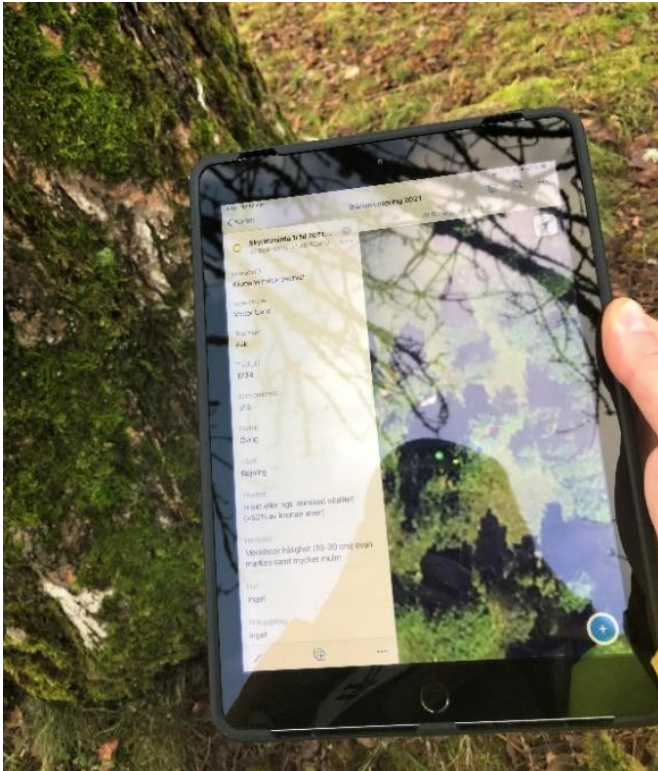

Figur 6. Inventeraren lägger måttband runt en grov ask.

Istället för pappersblanketter som användes vid tidigare inventering använde sig inventerare sig av surfplatta och appen ArcGIS Field.

Alla parametrar från länsstyrelsens protokoll matades in i ArcGIS Field vilket medförde att den insamlade informationen direkt lades in i datasystemen. Applikationen gjorde det också lättare att se vart inventeraren befann sig i fält (GPS-funktion) samt gav en snabbare och smidigare möjlighet att uppdatera kartpunkten för trädet till korrekt position.

Likt föregående inventering inkluderades inte barrträd mer än vid få undantag där enstaka träd upptäcktes i fält. Barrträd av gran och tall som påträffas inom kommunen har trots hög ålder inte samma omkrets som gamla lövträd och därmed är det svårt att uppskatta om de uppfyller inventeringsmetodens krav om att barrträd ska vara mycket gamla, över 200 år.

Figur 7. Surfplatta visar inventering i fält.

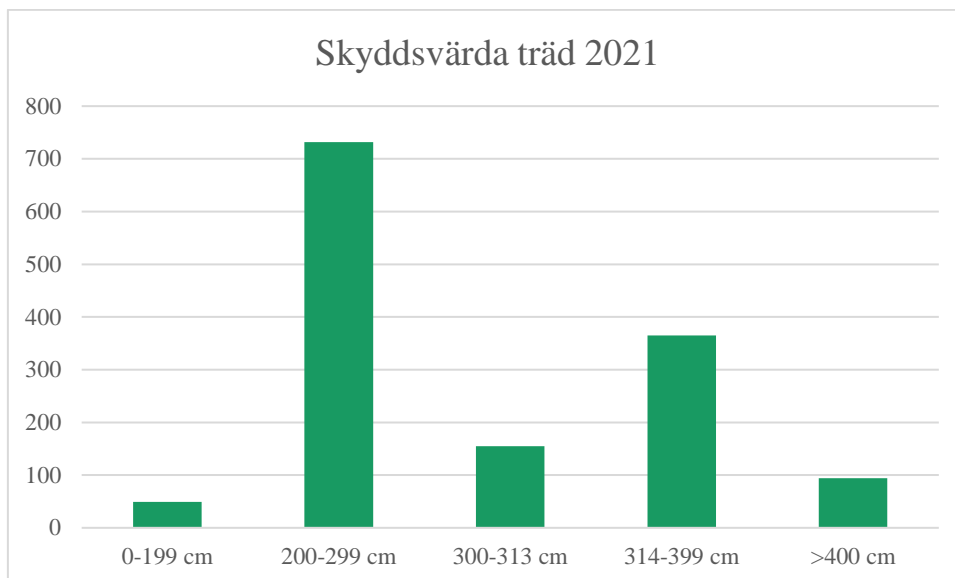
Inventeringsresultat 2021

- Totalt inventerades 1405 stycken träd.
- 460 av de inventerade särskilt skyddsvärda träden var över 314 cm i omkrets och räknas som **jätteträd**. 92 stycken av dessa var över 400 cm.
- 936 av träden är **efterträdare** (framtida skyddsvärda jätteträd), med stor hållighet eller att de innehar indikatorarter (rödlistade och eller signalarter). Av de 941 träden är 155 stycken i spannet 300–313 cm i omkrets och kommer inom en snar framtid bli klassade som skyddsvärda jätteträd.
- Totalt är 185 träd någon gång **hamlade**, varav 67 nyligen (inom de senaste 10 åren).
- 4921 meter allé har inventerats varav 1772 meter var dubbelsidiga och 3150 meter ensidiga.

Träd som uppfyllt kraven för särskilt skyddsvärt träd men även varit del av en allé har också registrerats som enskilt skyddsvärt träd och inte enbart registrerats som del av allé.

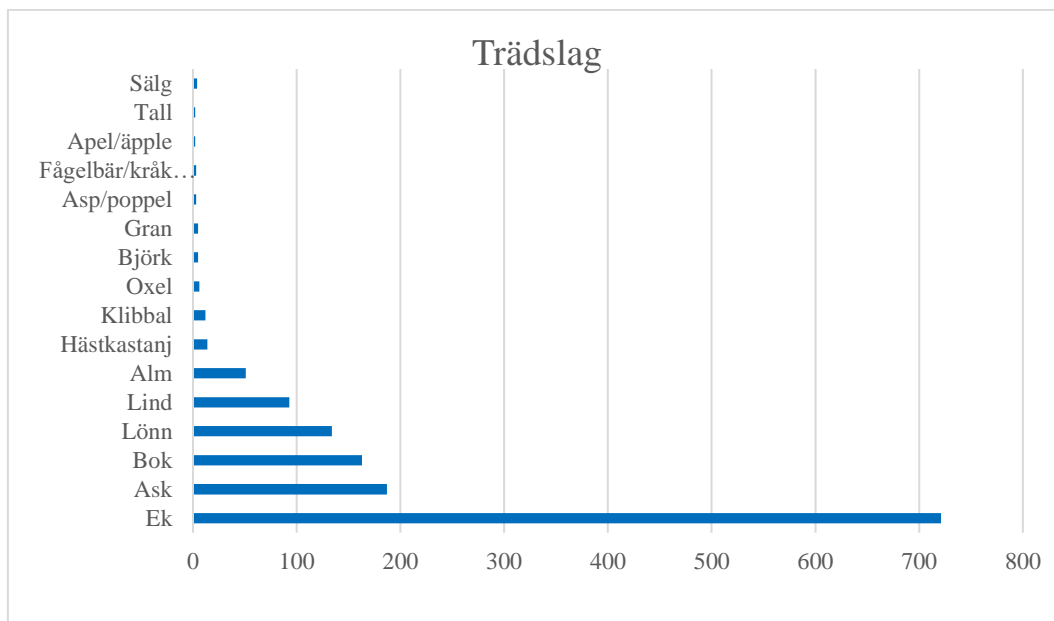
Figur 8. Utbredning av skyddsvärda träd i Härryda kommun.

Tabell 1. Tabellen visar den storleksmässig uppdelningen av inventerade träd i Härryda kommun. Flest inventerade träd är mellan 200-299 cm i omkrets.

Det vanligaste skyddsvärda trädslaget i Härryda kommun är ek med 721 antal träd. Därefter är det ask med 187 stycken och efter det bok på 163 till antal. På en fjärdeplats hamnar lönn med 134 stycken och femteplats lind med 93 till antalet. Av almen som varit hårt drabbad av almsjukan finns det idag endast 51 stycken registrerade och arten landar på en hedervärd sjätteplats. Grova träd av björk, apelsalg, asp, al samt hästkastanj är få till antalet men imponerande då de påträffats. Ett par granar och tallar har inkluderats i inventeringen. De granar som tagits med i inventeringen har överstigit 300 cm i omkrets medan tallarna genom okulär besiktning har kunnat uppskattas till hög ålder.

629 av de 1405 träden har någon slags håligheter vilket bidrar till det biologiska värdet. 507 träd har någon slags indikatorart (rödlistade och eller signalarter), som ger en fingervisning om att det kan finnas fler sällsynta arter på trädet.

Tabell 2. Fördelningen av antal träd i de olika trädslagen.

Kommunens största träd

1. Bok, 615 cm i omkrets, Wendelsbergsparken i Mölnlycke
2. Bok, 613 cm i omkrets, Labbera i Mölnlycke
3. Ask, 599 cm i omkrets, Älmhult i Hindås
4. Alm, 597 cm i omkrets, Långenäs i Mölnlycke
5. Bok, 573 cm i omkrets, Labbera i Mölnlycke
6. Ask, 550 cm i omkrets, Harås i Hindås
7. Bok, 524 cm i omkrets, Wendelsbergsparken i Mölnlycke
8. Ek, 544 cm i omkrets, Mölnlycke
9. Lind, 540 cm i omkrets, Råda säteri i Mölnlycke
10. Ask, 540 cm i omkrets, Älmhult i Hindås

I listan har enbart levande träd inkluderats även om vissa av träden har försämrad vitalitet till följd av eventuella sjukdomar eller skötselbehov. Några har även flera stammar vilket medför att basen blivit bredare än vid ett normalväxande träd.

Figur 9. Ask, där rotskotten hamlats för vinterfoder. Därav en rotknöl som mäter cirka 8 meter i omkrets.

I föregående inventering år 2008 registrerades 1388 skyddsvärda träd. I denna inventering har antalet ökat till 1405 träd. Detta beror på att flertalet av de träd som noterats som efterföljare vid föregående inventeringstillfälle nu överstiger 314 cm i omkrets och nya träd nu kommit in i gruppen efterträdare.

I den stadsnära miljön är avverkning p.g.a exploatering den främsta hotbilden för skyddsvärda träd. Skyddsvärda träd främst i Mölnlycke, har försvunnit vid exploatering för bostadshus eller infrastruktur. Även när träden vuxit sig stora och står på privata tomter finns en stor risk för avverkning på grund av rädsla av fallande grenar, skugga, att de är i vägen för byggnation och så vidare.

Lövfällning är ibland orsak till trädfällning av skyddsvärda träd.

De skyddsvärda träd som avverkats utanför stadsmiljön har ofta haft någon sjukdom. Almsjukan och askskottssjukan har decimerat beståndet av grova almar och askar i kommunen, många av de avverkade träden har forslats bort.

Inventeringsresultat områdesvis med omnejd

Ort	Antal jätteträd (över 314 cm)	Antal träd över 400 cm	Antal hamlade träd:	Alléer antal meter:	Efterträdare eller av annan anledning skyddsvärt träd (hålträd, mycket gammalt träd mm):
Eskilsby	12	3	20	0	35
Landvetter	23	2	38	385	83
Hindås	82	25	67	493	161
Hällingsjö	24	7	5	24	43
Härryda	36	3	20	580	62
Mölnlycke	212	38	12	1929	421
Rävlanda	71	14	23	1510	136
Totalt:	460	92	185	4921	941

Förslag på åtgärder

Nedan presenterar förslag på åtgärder som kommunen anser bör genomföras för att värna beståndet av skyddsvärda träd i Härryda kommun. Av de träd som inventerats har 203 ett akut åtgärdsbehov vilket innebär att åtgärd behöver genomföras inom 2 år. Framsta orsaken är igenväxning, till exempel är det högväxt sly som skuggar eller träd växer upp i trädkronan. En annan orsak är att tidigare hamlade träd har fått en för tung krona som riskerar att knäcka trädet och akut behöver återhamlas.

Kontinuerlig slyröjning är av yttersta vikt för att säkra trädens vitalitet men kan i vissa fall vara svår att genomföra då ansvaret för skötseln av träden tillfaller markägaren. Detsamma kan sägas när det kommer till hamling. Flera av de totalt 184 hamlade träden som inventerades har ett stort behov av att återigen hamlas då endast 67 träd hamlats under de senaste 10 åren. Att genomföra åtgärd utan kompetens kan däremot riskera att döda trädet varför yrkesutbildad personal (arborist) bör användas vilket innebär en kostnadsfråga för markägaren.

Tyvärr har många av de träd som dött sedan föregående inventering forslats bort och enbart i ett fåtal fall har träden fått ligga- eller stå kvar som dött träd. Grov död ved är även det en bristvara i landskapet och behöver öka i mängd.

Figur 10. Ask hotad av igenväxning, Flahall i Hindås.

Informationsspridning

Bibehållandet av skyddsvärda alléer på privat mark är en utmaning. Hamling, återplantering av alléträd och andra skötselbehov är kostnadsfrågor som är svårmotiverade då många markägare upplever träden som ett problem snarare än ett värdefullt inslag på tomten. Något som framkommit vid möten med markägare.

Figur 11. Askallé längs fägata i Lilla Bugärde. Allén har skötselbehov så som slyröjning.

Informationsutskick från kommunen om vad som gäller när markägare har ett skyddsvärt träd eller allé på sin tomt har tidigare genomförts 2008.

Informationsbroschyrer för allmänheten och markägare togs fram 2012 i ett LONA projekt tillsammans med andra kommuner och finns tillgänglig på kommunens hemsida.

Informationen till markägare kan handla om vad markägaren har för skyldigheter, exempelvis samrådspålit med länsstyrelsen inför åtgärd eller fällning av särskilt skyddsvärda träd och dispens för generellt biotopskydd för åtgärd i allé. Men också vad deras träd har för betydelse för naturvård och ur ett kulturhistoriskt perspektiv. Rätt information för att förändra synen på träden från ett betungande ansvar till att kunna känna stolthet som ger markägarna motivation till att sköta träden även för framtida generationer. Ett exempel på problem som kan uppstå är

vid ägarbyte, då information gällande skyddsvärda träd inte når den nya markägaren.

Figur 12. Skyddsvärd lönn på villatomt i Mölnlycke.

Hur detta problem ska åtgärdas är svårt, men i eventuella framtida informationsblad bör det skrivas med en påminnelse om att vidarebefordra informationen om skyddsvärda träd ifall mark/tomt säljs vidare.

2021 genomfördes länsstyrelsen en informationsträff för personal och politiker på Härryda kommun om särskilt skyddsvärd träd. Något som kan bidra är att Härryda kommun skulle kunna ordna informationsträffar och bjuda in privatpersoner till kontinuerliga möten för att hjälpa till att sprida rätt information och svara på frågor.

Utökat skydd och artrikedom

Med denna inventering som grund bör möjligheten utforskas om att tillämpa skydd av fler skyddsvärda träd. Dels för att ge ett högre skydd åt enskilda träd, men också för att belysa själva faktumet att träd är skyddsvärda som individer. Förr skyddades vissa skyddsvärda träd som naturminne, en skyddsform med stöd i Miljöbalken som gäller speciella naturföremål. Naturminnen är inte så vanliga längre. Idag har två av totalt tre träd som innehar naturminnesmärkning inom kommunens gränser dött på grund av almsjukan och står som högstubbar vid

Långenäs i Mölnlycke. Det enda levande naturminnesmärkta trädet i kommunen är en lönn vid Högäset i Härryda.

Figur 13. Övervuxen naturminnesmärkning på lönn vid Högäset i Härryda.

För att öka kunskapen om artrikedomen som varje enskilt träd kan inneha kan riktade inventeringar av lavar, mossor, vedlevande svampar och insekter på de skyddsvärda träden genomföras. Under själva inventeringen registrerades en del av dessa signalarter och vissa rödlistade lavar, svampar och mossor.

Figur 14. Närbild på lunglav med apothecier (ett slags förökningsorgan på lavar och mossor), Stockagärde i Hindås.

Skötsel

För de träd som har ett behov av skötsel och står på kommunal mark bör det skapas en skötselrutin för hur och när sly och triviallöv ska röjas. Detta är en åtgärd som ofta bortprioriteras. De träden med ett akut skötselbehov på privat mark är viktiga. En uppföljning med personlig kontakt till vardera markägaren skulle uppmuntra att åtgärderna utförs och säkerställer trädens fortlevnad. Då kan även expertis och handledning ges till de som behöver det.

Slutord

Vid ett flertal fältbesök har markägare uttryckt en vilja att informeras om besöket i förhand, något som tyvärr inte hanns med i 2021 års inventering. Istället har kontakt tagits med villa- och markägare vid fältbesöket. Kontakten har resulterat i en möjlighet att berätta om arbetet samt vidarebefordra information om vikten av inventeringen och framtida skötselråd.

Även barrträd har arter knutna till sig som tillkommer först efter hög ålder och bör ur ett naturvårdande perspektiv, inom en rimlig framtid kartläggas för att bibehålla värden som är knutna till dem.

Skyddsvärda träd bör återinventeras vart 10:e år för att kommunen ska ha ett aktuellt underlag som stöd vid fysisk planering.

Fältarbete och rapport har utförts av naturinventerare Victor Lund i samarbete med kommunekolog Emma Nevander, samt GIS-utvecklare Andreas Hansson, Härryda kommun.

Ett stort tack till alla villa- och markägare och privatpersoner som hjälpt till på olika sätt!

Figur 15. Skyddsvärd blodbok, villatomt i Mölnlycke.

Referenser

Härryda kommun (2023). *Hållbarhetsstrategiskt program för Härryda kommun 2023-2035.*

Härryda kommun (2008). *Inventering av skyddsvärda träd i Härryda kommun – grova träd, hamlade träd, hålträd och alléer.*

Länsstyrelsen (2021). *Utmaningar för ett hållbart Västra Götaland 2022-2025. Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen.*

Naturvårdsverket (2021). *Uppdaterad åtgärdstabell 2021-2025 för Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd.*

Naturvårdsverket (2012). *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Mål och åtgärder 2012-2016. Rapport 6946.*

Figur 16. Lindallé i Wendelsbergparken i Mölnlycke.